

PSIHOANALIZA....SIGMUND FREUD

PSIHOANALIZA=Freudova metoda psihoterapije, ki je potem postala teorija duha in kulture. Temelji na razkrivanju in analizi nezavednih mehanizmov.

Sigmund Freud(1856-1939) je preučeval histerijo in strukturo duševnosti. Med zdravljenjem histeričnih pacientk je konceptualiziral nezavedno. Pred Freudom je veljalo, da sta duševno in zavedno identična, psihoanaliza pa trdi, da obstajata dva tipa duševnega delovanja:

- **zavedno**: tvorijo vsebine, ki se jih v določenem trenutku zavemo. Določena stanja so lahko v enem trenutku zavestna potem pa ne več

- **nezavedno** : vse to kar ni predmet zavesti . Nezavedno tvorijo potlačene vsebine. Določene vsebine so potlačene = odrinjene iz zavesti, ker so nevzdržne in nesprejemljive za posameznika in ker bi povzročile neugodje ali trpljenje, če bi bile del vsakodnevnega zavedanja.

Po Freudu torej človeški duh ohrani vse zgodnejše faze in sicer tako ontogenetsko kot tudi filogenetsko. Poprejšnje in poznejše faze so sočasne, a so poprejšnje večinoma potopljene, potisnjene v nezavedno. S stališča zavesti so strukture in vsebina poprejšnjih faz za vedno pozabljene, v resnici pa so navzoče in dejavne kot motivi obnašanja ali zavestne misli – nezavedne vsebine namreč nenehno pritiskajo na zavest in se vračajo v obliki simptomov (tesnobe, vsiljenih misli, prisilnih dejanj, bojazni,...). Lahko tudi rečemo, da nezavedno ni skrito, ampak se kaže na površini, le da njegovo delovanje ponavadi spregledujemo. Nezavedno lahko spoznavamo preko sanj, ki imajo funkcijo izpolnjevanja želja – torej tudi nezavednih vsebin.

Otrok pride na svet prepričan, da je vsemogočen. Vse potrebe ima zadovoljene že če se samo pritoži. Vendar kasneje ugotovi, da ni vsemogočen gospodar realnosti, pač pa je ranljiv in odvisen. To spoznanje ustvari strah in jezo. Otrok zato spozna potrebo po zaščitniku – odkrije ga v podobi očeta. Razkritje ranljivosti in odvisnosti od očeta skupaj s čustvi (jeza, strah,...) ostane dejavna sila v nezavednem odraslega.

Kot odrasli se vsi v nekem pogledu vedemo kot paranoiki. Z željami človek popravlja vidike sveta, ki so zanj neznosni in tako vnaša v realnost blodnjo. Po Freudovem mnenju je taka blodnja tudi religija, vendar tega ne spozna nihče, ki jo je sam deležen.

Psihoanalizo religije je Freud razdelal v knjigi Prihodnost neke iluzije. Religiozna tehnika je po njegovem v blodnem izkrivljanju slike realnega sveta, ki predpostavlja zastrašenost intelekta. Za ceno zavajanja v množično blodnjo, religija številne ljudi reši pred individualno nevrozo.

Zdi se, da Freud goji do religije le prezir. Pravi, da je tako tuja realnosti, da vsakdo misli, da se večina smrtnikov ne bo mogla dvigniti nad ta življenjski nazor. Zato pravi, da je religija za slabiče in za ljudi potrebne iluzij. Zanj je religija "opij ljudstva". Uidejo ji le tisti, ki imajo pogum, spopasti se s krutim svetom brez iluzij in le-te nadomestiti z znanstveno resnico.

Iz nekaterih interpretacij psihoanalitskih teorij Sigmunda Freuda izhaja najmočnejša različica trdega **determinizma** = prepričanja, da človekovo ravnanje ni svobodno, ampak je nujna posledica določenih psihičnih ali organskih vzrokov (vsak dogodek je posledica dogodka pred njim). Ta deterministični argument pa pravi takole: posameznikova osebnost se oblikuje do petega leta. Nad oblikovanjem osebnosti nimamo nadzora in na vse kar se nam dogodi po tej starosti bomo odgovaljali s to določeno značajsko strukturo.

Naš motivacijski sistem je nezaveden in ga strukturirajo npr. boleči spomini iz otroštva, nerešeni čustveni konflikti, želje, strahovi, ...skratka vse kar je bilo potlačeno v nezavedno.

Vsaka osebnost ima troplastno strukturo:

- **ID(ONO)** – človekova biološka (animalična) plat osebnosti, ki teži k takojšnji zadovoljitvi nagonskih potreb. Vsebine so potlačene v **nezavedno**, vendar vplivajo na obnašanje posameznika. Ono tvorita dva instinkta:

1. instinkt življenja ali spolni instinkt - EROS; vodilna energija tega nagona je libido

2. instinkt smrti in uničevanja - TANATOS

- **EGO(JAZ)** - racionalna plast; bolj ali manj **zavestni (predzavestni)** del osebnosti. Skrbi za to, da bodo težnje onega zadovoljene, vendar se pri tem prilagaja realnosti.

- **SUPER EGO(NADJAZ)** - socialna, **zavestna** plat osebnosti, s krivdo navdajajoča družbena zavest, ki povzroča jazu občutek krivde.

Jaz je v bistvu le fasada, ki prikriva divji boj med onim in nadjazom, ki nanj ves čas pritiskata in tako vplivata na realne situacije.

Torej pravzaprav po tem determinističnem branju Freuda dejanja ljudi niso svobodna, zato tudi ni odgovornosti za ta dejanja. Filozof John Haspers pravi, da so tudi dejanja naše volje in celotni premislek, ki pripelje do njih zgolj le fasada za izražanje nezavednih želja oz. nezavednih kompromisov in obramb. Lahko rečemo, da je človek svoboden le toliko, kolikor njegovo vedenje sploh ni nezavedno motivirano. Če je to naše merilo, potem večina našega vedenja ni svobodna, ker ima vse svoj neizogibni temelj v nezavednem.

Psihoanaliza pa nam lahko povrne novi nadzor in s tem pravzaprav svobodo, ta pa ni več združljiva s teorijo determinizma.

Britanski filozof Peters je pokazal, da je nekoliko pretirano brati Freuda, kot da nezavedno motivira prav vsako dejanje. Pri nekaterih dejanjih nam ni treba iskati nezavednih motivov, da bi dejanja pojasnili (npr. poteza pri šahu – zavestni razlogi in poznavanje pravil zadostujejo razlagi).

V sklepu deterministične interpretacije Freuda Peters pravi, da pri opisovanju ravnanja, za katero ima oseba nek razlog za to, kar počne, Freud govori o jazu (zavednem), ko pa skuša povedati da za nečim trpi ali da jo nekaj žene, da nekaj stori, potem govori o nezavednem, torej o onem.